Is emancipatie voltooid?

Prof. dr. Evelien Tonkens

Hoogleraar burgerschap en humanisering van de publieke sector
Universiteit voor Humanistiek
Utrecht

Tgv 60 jaar Akademy lezingen

De Harmonie Leeuwarden, 13 maart 2018

UVH UNIVERSITEIT VOOR HUMANISTIEK

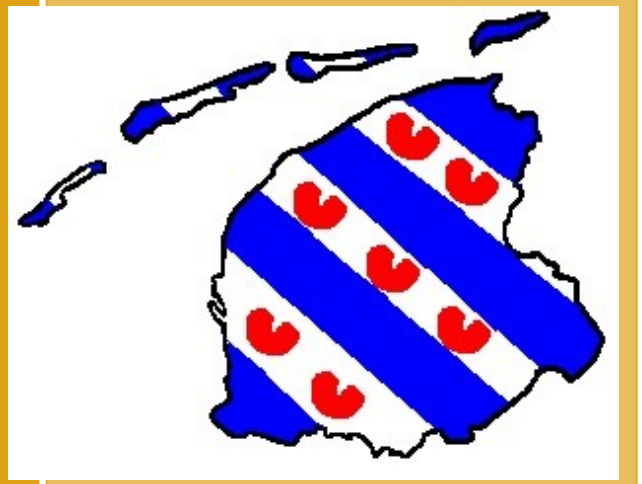

Is de emancipatie voltooid?

- 1958: Moike Piet Swierstra
- 2018:
- Successen
- Slepende kwesties
- Nieuwe problemen
- De komende 60 jaar…

Successen 1: scholing

Jonge vrouwen hoger opgeleid

Figuur 3.4

Onderwijsniveau van de bevolking van 25-64 jaar, 2015 (in procenten)

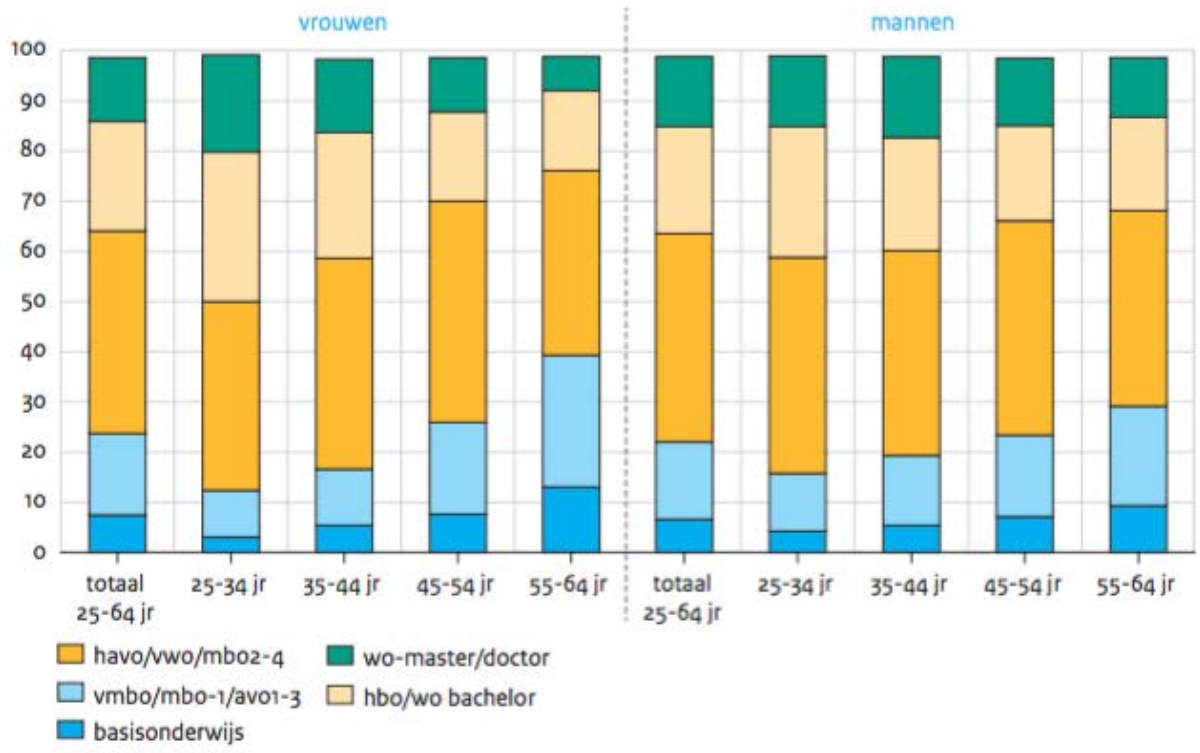

Bron: CBS (Enquête beroepsbevolking '15)

Schoolverlaters vooral jongens

Tabel 3.3

Schoolverlaters zonder startkwalificatie naar herkomstgroep,

	totaal		
	vrouwen	mannen	v
aandeel niet-schoolgaande jongeren van 18-24 jaar zonder startkwalificatie[a]	6,4	9,9	
aandeel voortijdig school-verlaters in het totale aantal leerlingen jonger dan 23 jaar[b]	1,6	2,5	
totaal middelbaar beroepsonderwijs[c, d]	4,1	6,6	

Successen 2: van vrouwenzaak naar maatschappelijk probleem

Slepende kwestie 2: politiek

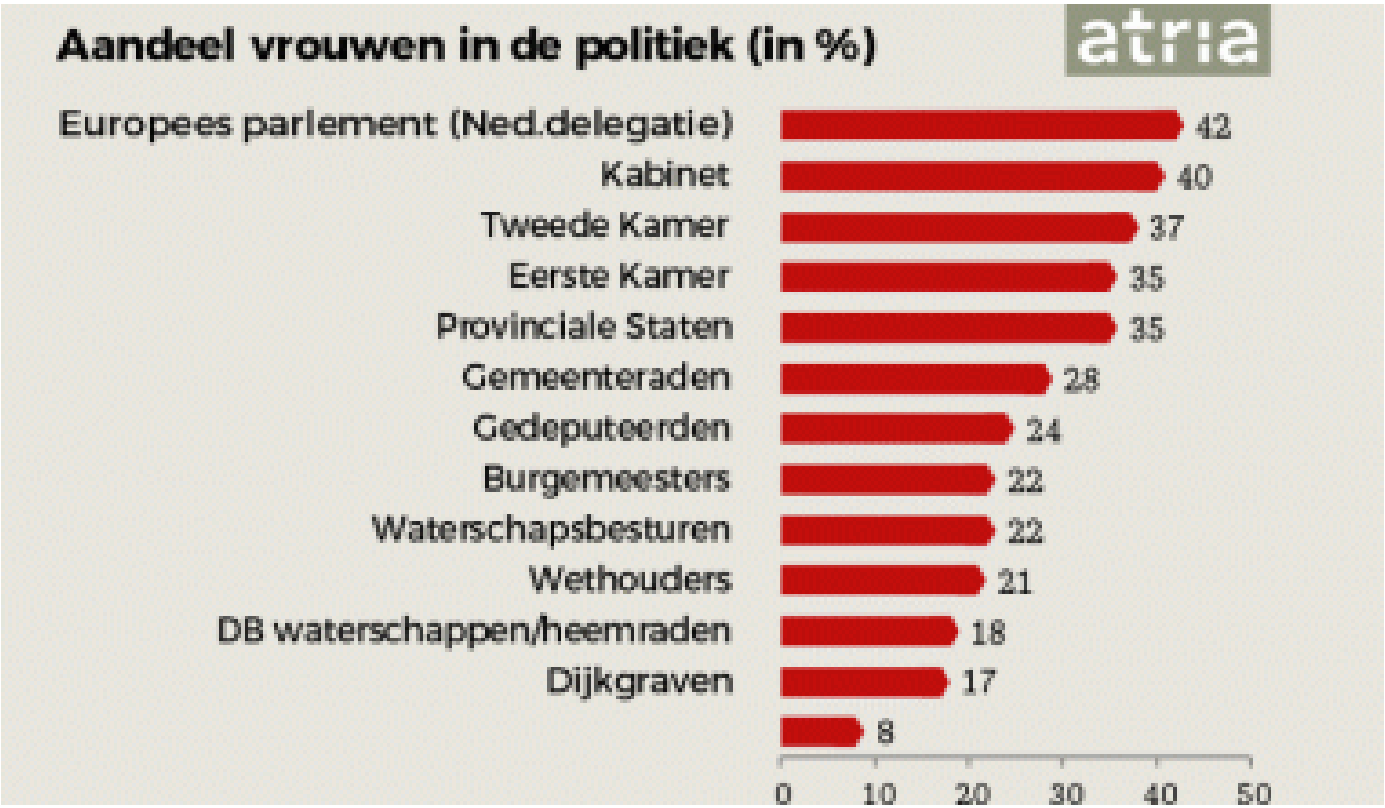

Slepende kwestie 3: loonkloof

Minderheid vrouwen economisch zelfstandig

Figuur 2.1

Aandeel economisch zelfstandigen onder mannen (m) en vrouwen (v), naar opleidingsniveau, bevolking van 20-64 jaar, 2014[a] (in procenten)

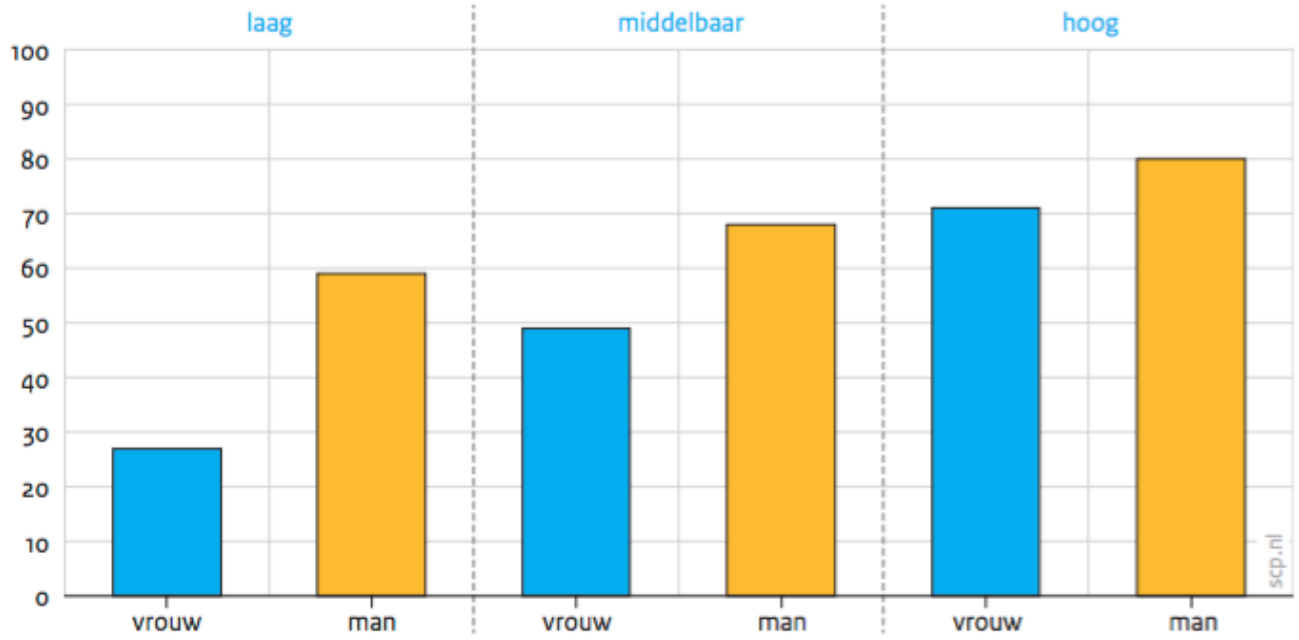

a Voorlopige cijfers.

Bron: CBS (EBB'14 verrijkt met gegevens Inkomensstatistiek '14)

Veschil in uurloon

Tabel 7.5

Gemiddeld bruto-uurloon[a] van werknemers in het bedrijfsleven en bij de overheid, 2014 (in euro's)

	vrouwen	mannen
totaal	18,17	22,02
overheid	23,81	26,42
bedrijfsleven	17,20	21,42

a Exclusief bijzondere beloning en overwerkloon.

Bron: CBS (Basisregistratie Personen '14; Enquête beroepsbevolking '14; Statistiek Werkgelegenheid en Lonen '14)

loonkloof: Nederland geen gidsland

Figuur 10.5

Ongecorrigeerde loonverschillen tussen vrouwen en mannen in de EU-lidstaten,[a] 2014 (gemiddeld bruto-uurloon van mannen minus dat van vrouwen gedeeld door het bruto-uurloon van mannen, (in procenten)

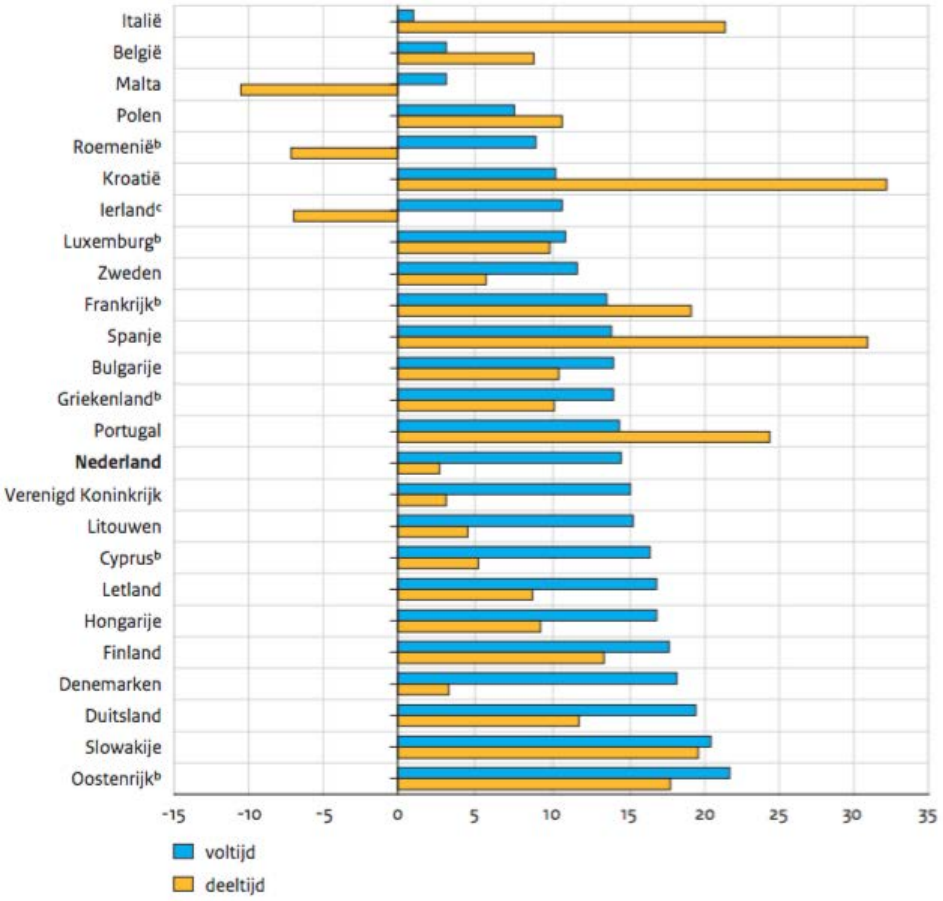

a Cijfers van Tsjechië, Estland en Slovenië zijn niet beschikbaar.
b Cijfers over 2010.
c Cijfers over 2012.

Nederlandse meisjes kiezen minst vaak voor natuur en techniek

Figuur 10.3

Aandeel vrouwen onder studenten in het hoger onderwijs (techniek en natuur) in de EU-lidstaten, 2014 (in procenten)

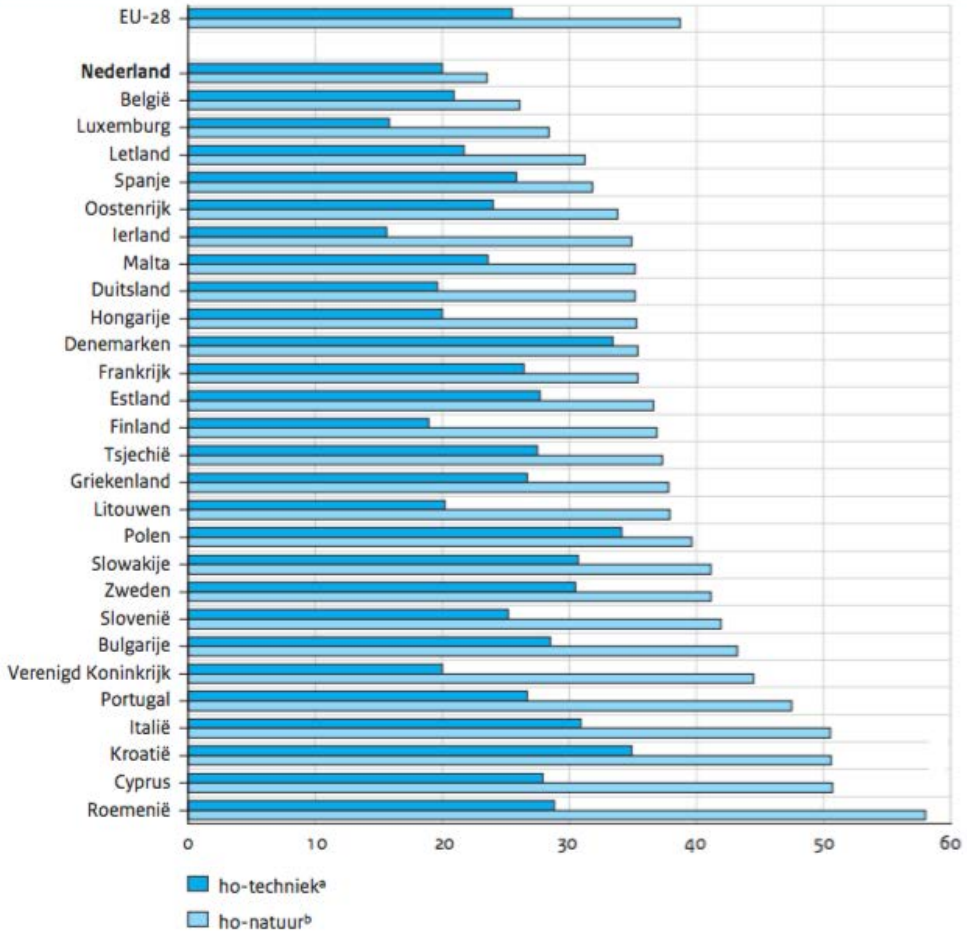

a Ho-techniek is techniek, industrie en bouwkunde.
b Ho-natuur is natuur, wiskunde en informatica.

Bron: Eurostat (2014a)

Slepende kwesties 4: combinatie arbeid en zorg

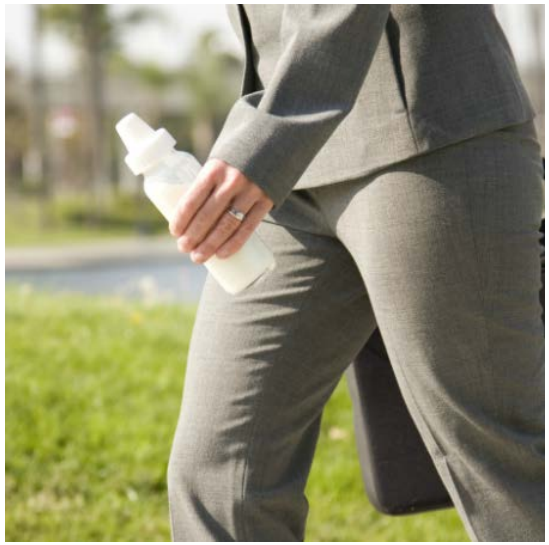

- Ongelijke normen m/v

Wensen vrijwel gelijk

Figuur 5.10

Voorkeur voor verdeling van werk en zorg tussen partners, bevolking vanaf 16 jaar, 2016 (in procenten)[a]

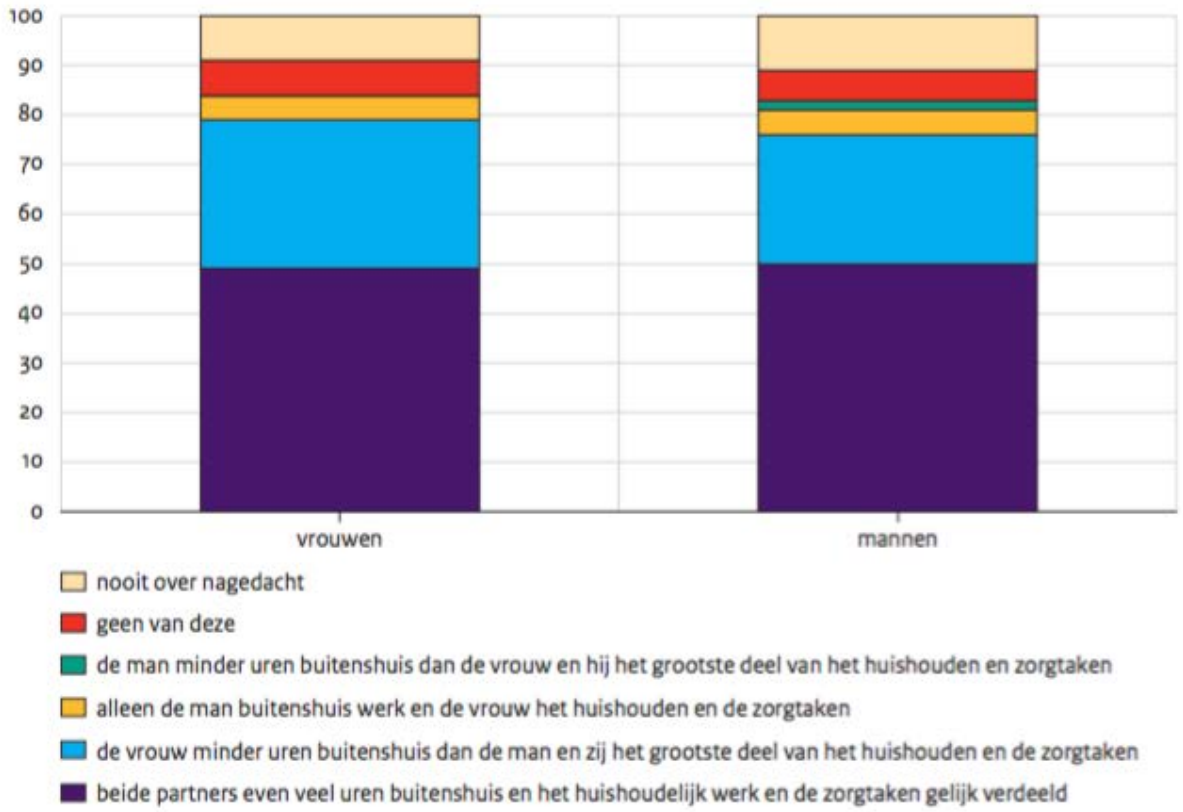

a Bij deze analyse is besloten alleen heteroseksuele stellen te ondervragen, omdat voorkeuren over de verdeling tussen mannen en vrouwen voor stellen van gelijk geslacht weinig betekenis hebben.

Bron: SCP (EMOP '16)

Mannen kunnen makkelijker zorg en werk combineren:

Figuur 5.6

Aandeel werknemers dat thuiswerkt en de eigen werktijden kan bepalen,[a, b] 2015 (in procenten)

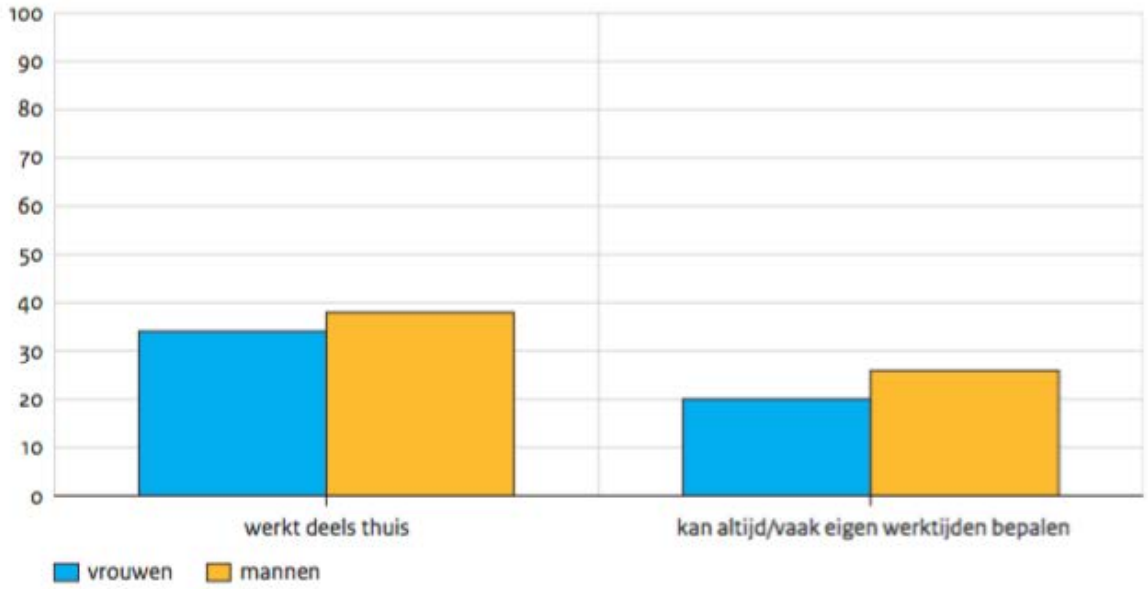

a Men wordt als werkend beschouwd wanneer men betaald werkt voor een uur of meer per week.
b De cijfers over thuiswerken hebben betrekking op werkenden van 20 tot 65 jaar, de cijfers over flexibele tijden op werkenden van 15 tot 75 jaar.

Bron: CBS (Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden '15)

Maar doen het minder

Weinig thuis terwijl partner werkt

Figuur 5.5

Aantal werkdagen per week waarop ouders met een eerste kind van 1 jaar thuis zijn om voor hun kind te zorgen terwijl hun partner werkt, 2013 (in procenten)

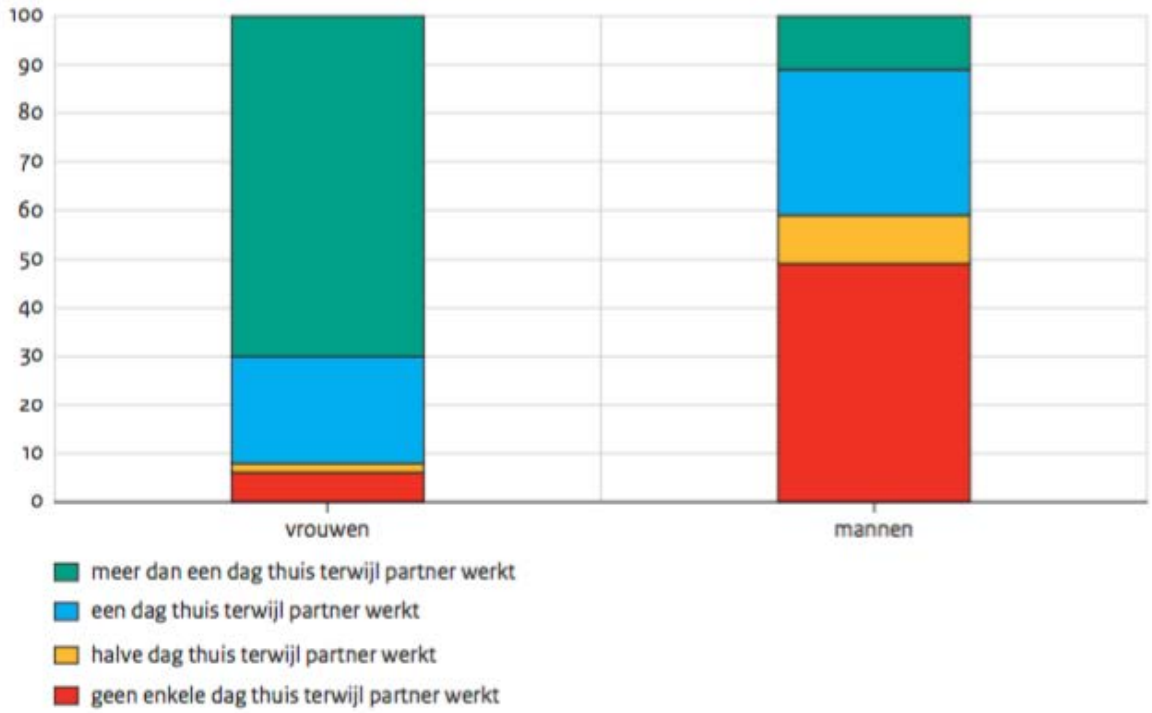

Bron: SCP (KiK '13)

Verschillen m/v kleiner

Figuur 5.1

Aandeel mannen van 20-64 jaar in huishoudelijke en zorgtaken (t.o.v. vrouwen), 1975-2005 en 2006-2011 (in procenten)[a]

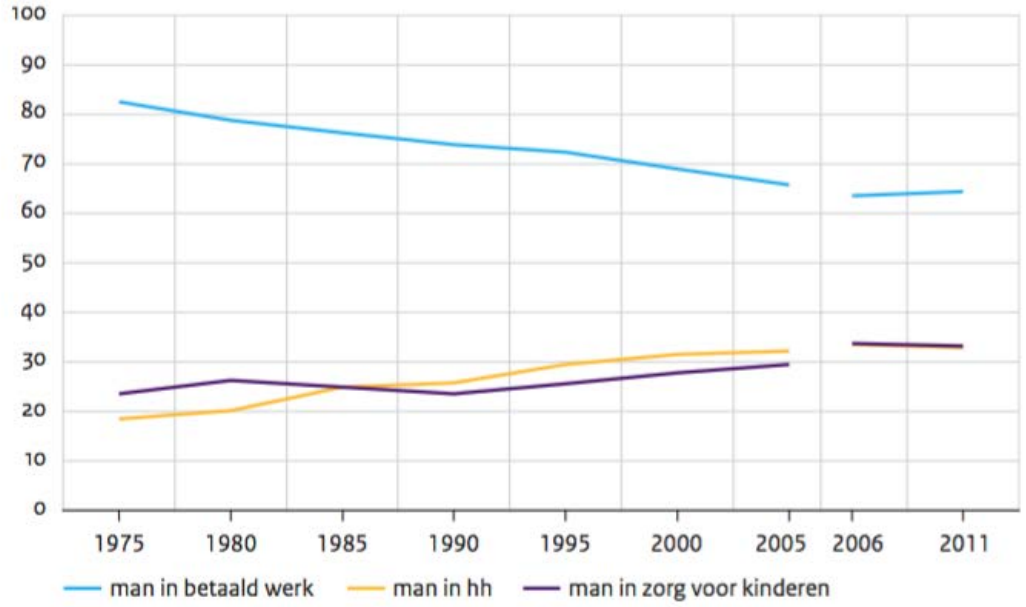

a Leesvoorbeeld: van de totale hoeveelheid betaald werk (in uren) die in 2011 door 20-64-jarigen is verricht, is 64% uitgevoerd door mannen en 36% door vrouwen.

Bron: SCP (TBO '75-'05 en '06); SCP/CBS (TBO '11)

Deeltijdwerk vanwege zorgtaken én werkgever

Tabel 4.7

Belangrijkste reden om in deeltijd te werken, werknemers met een parttimebaan, 2014 (in procenten)

	vrouw	man
huishoudelijke taken en zorg voor kinderen of anderen	57	27
hobby's, sport	8	16
volgt onderwijs of cursus	1	4
vanwege gezondheid	8	7
kan bij werkgever niet meer uren werken	20	26
vanwege tweede baan	2	8
anders	5	12

Bron: SCP (AAP '14)

Huishouden nog steeds vrouwenzaak

Figuur 10.6

Aandeel vrouwen en mannen dat minstens 1 uur per dag aan huishoudelijk werk besteedt in de EU-lidstaten, werkenden van 15 jaar en ouder, 2010 (in procenten)

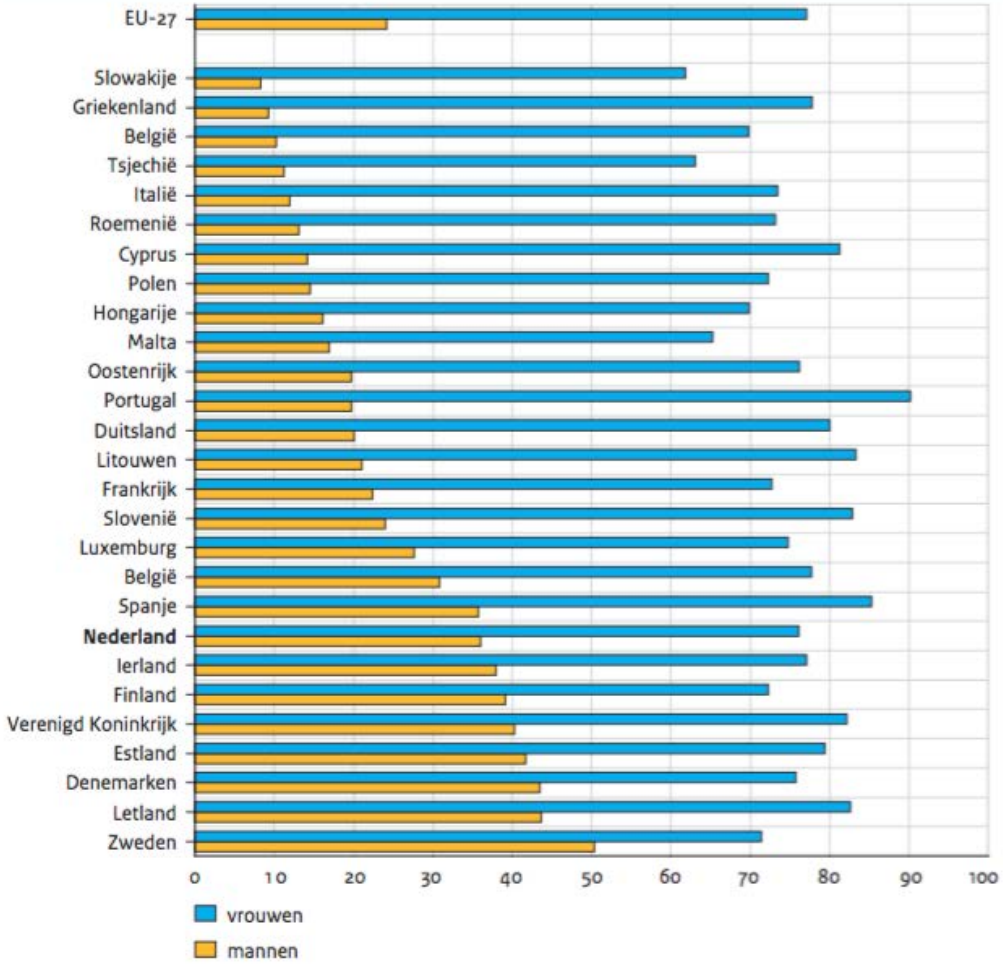

Bron: Eurofound (European Working Conditions Survey 2010)

Zorg meer gedeeld
Alleen Deense man zorgzamer

Figuur 10.7

Aandeel vrouwen en mannen dat minstens 1 uur per dag besteedt aan zorg voor kinderen in de EU-lidstaten, werkenden van 15 jaar en ouder, 2010 (in procenten)

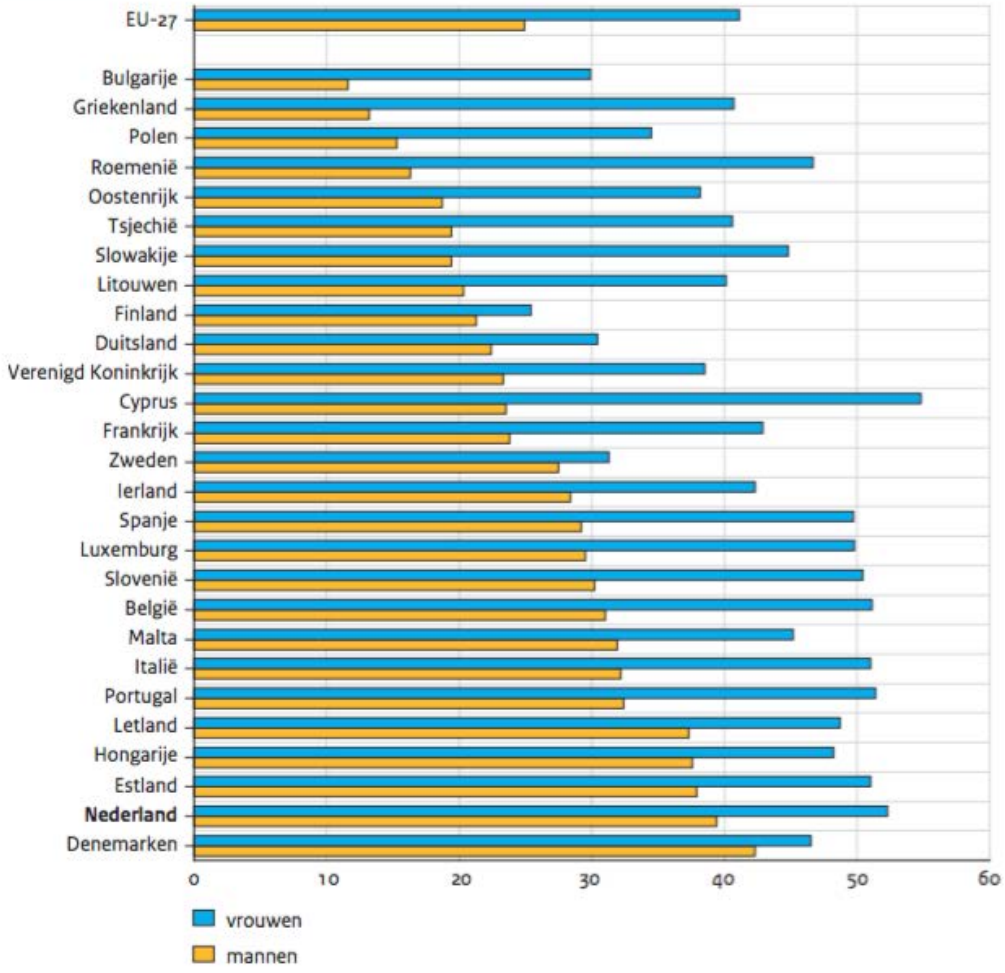

Bron: Eurofound (European Working Conditions Survey '10)

UVH UNIVERSITEIT VOOR HUMANISTIEK

Ongelijke normen

- meer uren met kind niet beter
- Stress door (geld)zorgen negatieve invloed op kind (univ. Maryland, 2009)
- Kinderen van werkende moeders presteren beter op school (prof. Röhr-Sendlmeier, Bonn, 2006)

Nieuwe kwestie: het brein

‘Jongens en meisjes zijn anders. Nou en?’

Neuropsycholoog Jelle Jolles ziet aangeboren verschillen tussen de seksen. ‘Maar prikkels tijdens het leven geven de doorslag’

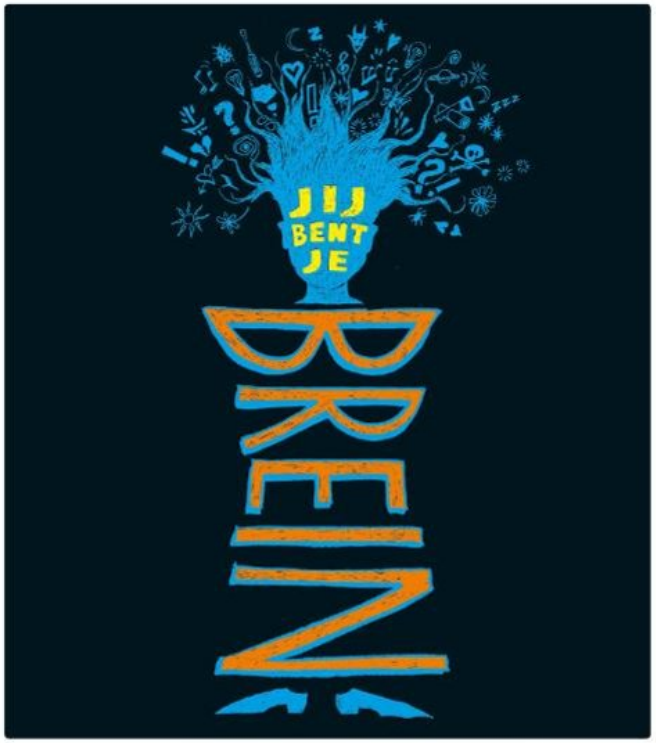

Dick Swaab & Jan Paul Schutten

JIJ BENT JE BREIN

ALLES WAT JE WILT WETEN OVER JE HERSENEN

‘Helder én humoristisch – uit dat hout mogen wel meer wetenschapsboeken gesneden zijn.’ - METRO

sinds 2012:
Vrouwen vinden zichzelf betere opvoeders

Figuur 5.7

Stelling: 'Een vrouw is geschikter om kleine kinderen op te voeden dan een man', bevolking van 16-74 jaar, 1981-2014 (in procenten '(sterk) mee eens')

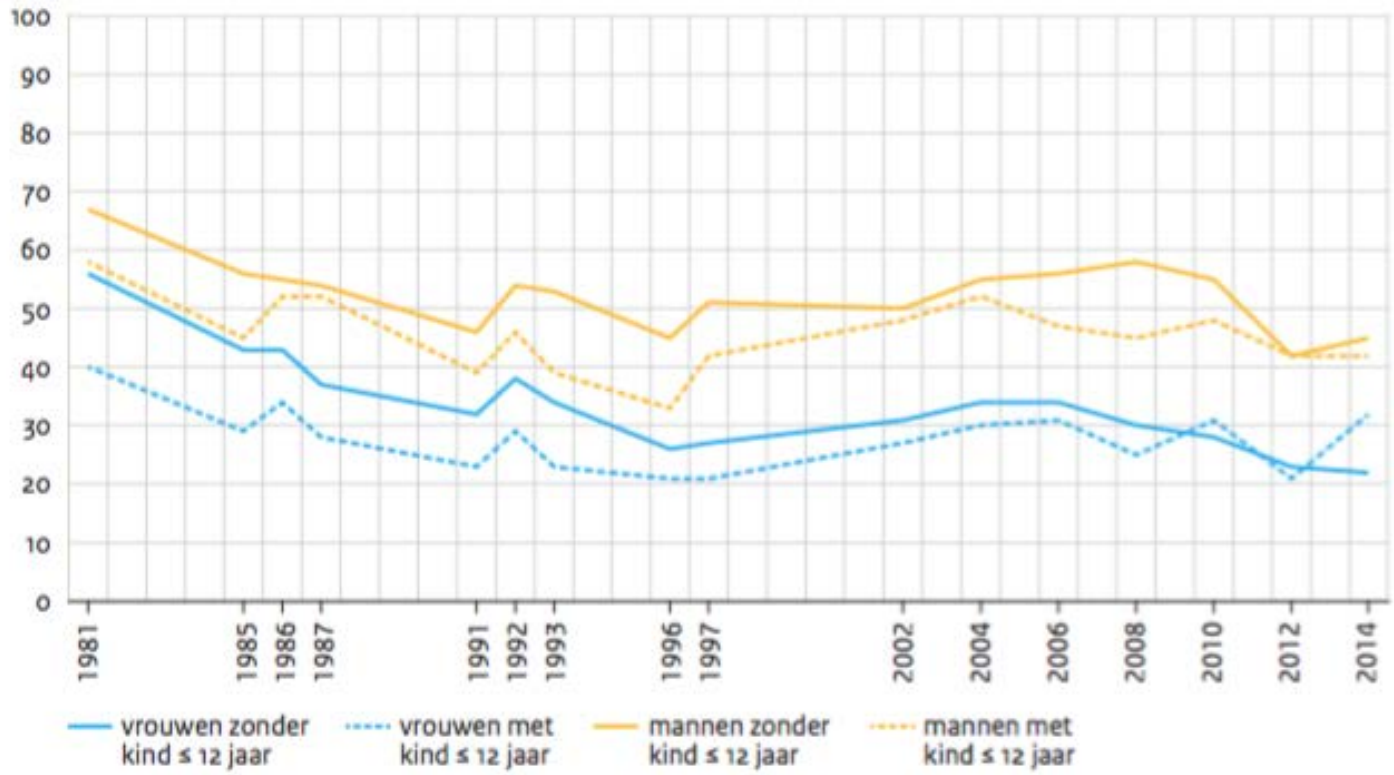

Bron: SCP (CV '81-'14)

Het overdreven brein

Nieuwe kwestie: het jongensprobleem?

- Verschillen binnen seksen groter dan tussen seksen
- **Maatschappelijke** verwachting jongens : stoer, druk
- **Arbeidsmarkt** verwachting: communicatief, zelfsturend
- pedagoog Mieke van Stigt

UVH UNIVERSITEIT VOOR HUMANISTIEK

De onderschatte opvoeding

- ‘Mannen zijn beter’ -> vrouw wordt slechter
- Opvoeding beinvloedt hersenen

- Jongen draait een been uit Barbie.
- ouder:
- ‘zo zit een Barbie dus in elkaar, kun je haar ook weer repareren?’
- Jongen draait een been uit Barbie.
- ouder:
- ‘dat doet Barbie wel pijn hoor’.

- Prof. Lydia Krabbendam, VU;
- https://martevansanten.wordpress.com/2012/04/03/het-kinderbrein-is-kneedbaar/

Nieuwe kwesties: de participatiesamenleving

Minder intramurale zorg ouderen

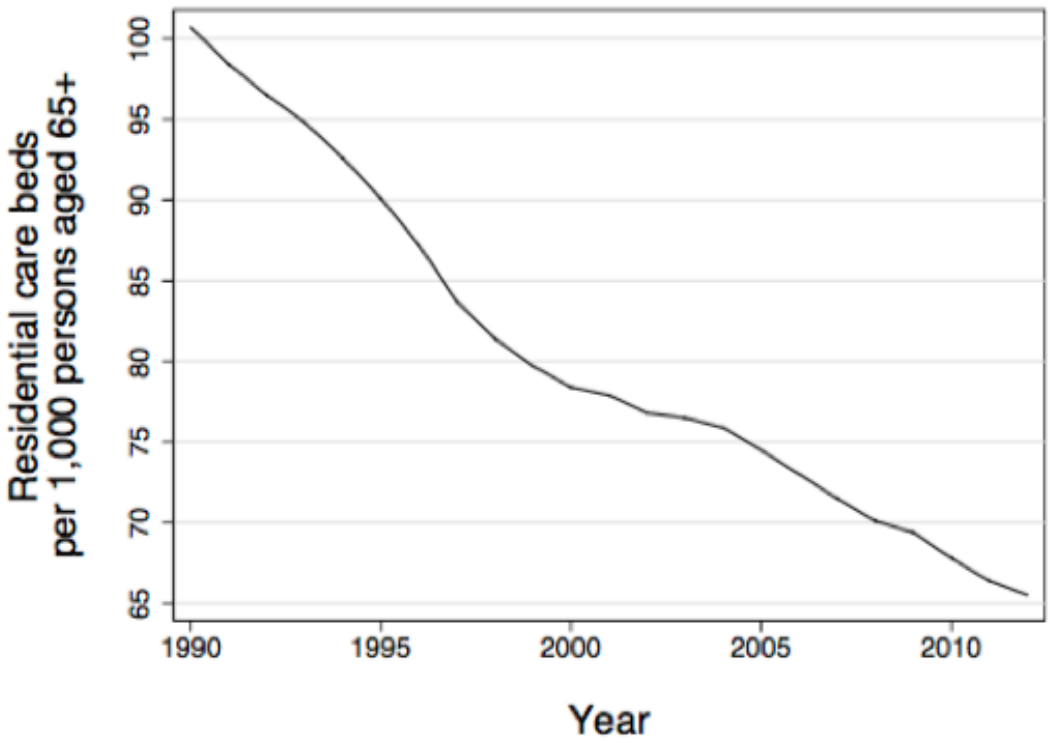

FIGURE 1.1: Beds in residential care settings in the Netherlands.
Source: OECD Health Indicators.

Minder betaalde huishoudelijke zorg

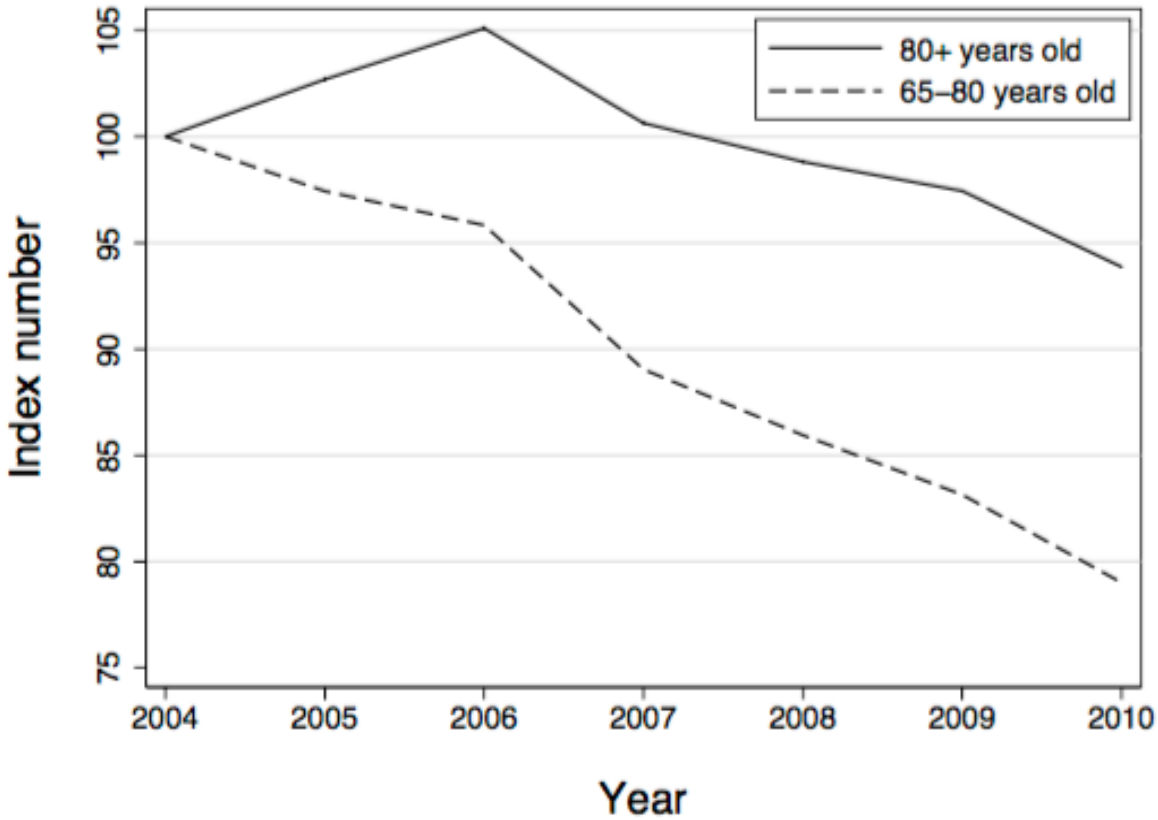

FIGURE 1.2: Share of age group receiving state supported household services, relative to 2004.
Source: Statistics Netherlands.

Meer mantelzorg: vooral vrouwen

% dat hulp gaf aan alleenstaande ouder	2002	2014
zoons	15 %	25 %
dochters	25 %	40%

Nieuwe kwesties: Emancipatie als verblijfsgrond?

De komende 60 jaar

- Van vrouwenzaak naar maatschappelijk probleem
- Van brein en gedrag naar maatschappelijk probleem
- Economische zelfstandigheid voor alle vrouwen
- Loonkloof dichten
- Steun aan emancipatie vrouwen migratie-achtergrond

UVH UNIVERSITEIT VOOR HUMANISTIEK

Dank voor uw aandacht!
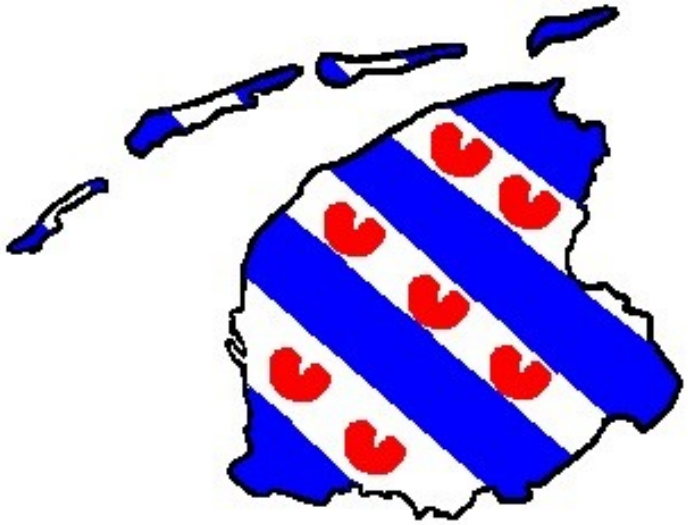
e.tonkens@uvh.nl
www.evelientonkens.nl